

כוחו של נוער

רקע

החברה הדמוקרטית תלויה רבות באזרחיה. באכפתיות, בעולמם הערכי, במעורבות וברצונם להיות משפיעים ומשמעותיים. רבים מהמהפכים החברתיים והערכיים שנעשו בחברות דמוקרטיות, נעשו הודות לכוחם של בני הנוער, נאמנותם לערכיהם והתמסרותם לשינוי פני החברה. בפעולה זו נתמקד בכוחם הייחודי של בני הנוער ובמחויבותם להשפיע על עיצוב החברה הישראלית.

מטרת הפעולה:

המשתתפים יחיו חיי משמעות ויממשו את כוחם כבני נוער

מבנה הפעולה:

1. חיי משמעות
2. ייחודיות גיל הנוערים
3. דוגמאות בחברה הישראלית

מהלך הפעולה:

1. חיי משמעות

- מבקשים מתנדב שיעמוד ויניע את ידיו בדחיפות קלות כלפי מטה בקצב אחיד, בינתיים מקריאים קטע או ממשיכים את המהלך. כשנמאס לו או כשהוא מתחיל לחפף שואלים למה הוא לא מתמיד!?

הרעיון הוא שכשאינן לדברים משמעות אנחנו לא רוצים לעשות אותם. אותה תנועה יכולה להיות בתהליך החייאה ולהציל מישהו, אם היינו יודעים שזו הסיטואציה היינו ממשיכים גם אם היה קשה ומעצבן. כך גם חיינו, אם אין להם משמעות, אין להם טעם.

- מחלקים **פתקים** עם שמות של חפצים והחניך צריך להגדיר את החפץ כך ששאר הקבוצה תבין כמה שיותר מהר במה מדובר.

הרעיון הוא שאף אחד לא מגדיר מפתח כ"ברזל מעוך עם חריצים" אלא משהו שפותח מנעולים, ואם הוא לא פותח מנעולים הוא לא שווה כלום, למרות שהוא נראה כמו מפתח. כך גם האדם, הבשר והדם, התכונות והכשרונות לא שווים כלום אם לא משתמשים בהם וממלאים את ייעודנו.

- סיפור על מיליונר שהיה סופר את מטבעות הזהב שלו כל ערב וכל בוקר, מחזיר לכספת ולא עושה איתן כלום. בוקר אחד הוא קם, מתחיל לספור, וקולט שאלו מטבעות שוקולד, הוא נלחץ וכו'. הבן שלו מרגיע אותו ומסביר לו שהוא החליף את המטבעות, כי אם האבא רק סופר את המטבעות, מה זה משנה אם הוא סופר זהב, שוקולד או חול. אם לא משתמשים בערך של המטבעות, לא צריך אותן.

גם מסיפור זה רואים שאם לא ממשים את הכוחות שלנו, זה לא שווה שיש לנו אותם.

- חלוקת 24 השעות שלנו (**24 מסטיקים/ ביגלה** וכו') לפי יום ממוצע בחיינו (לימודים, אוכל, חברים, טלוויזיה, בילויים, התנדבות, תחביבים, משפחה ועוד)

- משחק הביצה בו כל חניך מקבל **ביצה**. בכל שלב יש אפשרות למלא משימה באמצעות הביצה ולקבל נקודות, כל חניך מחליט אם למלא את המשימה או לא. משלב לשלב קושי המשימות עולה ובמקביל מספר הנקודות עבור מילוי המשימה בהצלחה גדל.

הרעיון הוא שמילוי משימה זה לקחת סיכון אבל זו הדרך היחידה לצבור נקודות ולהתקדם. אפשר לא לעשות כלום ולהישאר עם ביצה שלמה אבל אפס נקודות... כך גם החיים. יש לנו את החיים (הביצה) וצריך לשמור עליהם, אנחנו לא מאבדים את חיינו ולא לוקחים סיכונים סתם. אבל להיות רק חי זה לא מספיק, צריך גם "לצבור נקודות", למלא משימות, לקחת על עצמינו אחריות, להקריב מהזמן שלנו למען מה שאנחנו מאמינים בו וכו'. אפשר להגיד שאני לא יכול לתרום מזמני לכלל כי אני צריך לשמור על חיי, להשקיע בעתיד, לבנות בסיס להמשך ועוד דברים רבים נכונים, אבל צריך להיזהר שלא נשאר עם הרבה תכניות ותכנונים מושלמים, בסיס מוצק ואיתן ו...ללא הזדמנות לממש את זה. כמובן צריך גם לדעת מתי זה מעל לכוחותי ואין סיכוי שזה ילך ולא להמר סתם. (דוגמאות למשימות: להעביר מיד ליד, ללכת עד סוף החדר, כשהביצה על כפית בפה, לסובב את

הביצה על הרצפה, מסירות בין שתי בנות, לזרוק ולתפוס ביד אחת, להעביר מיד ליד בעיניים עצומות, מסירות בין שתי בנות בעיניים עצומות וכו').

2. גיל הנוערים

- מפזרים **ציורים** של דמויות והתכנונים שלהם לעתיד וכל חניך בוחר עם מי הוא מזדהה. בצד השני של הדף יש את מה שדמות זו עשתה בהתבגרותה. למה יש כזה פער בין החלומות למציאות? למה בהתבגרות אנחנו נכנעים למציאות ומזניחים את שאיפותינו?
- חלוקת זמן וכוח לאורך החיים - החניכים מקבלים **פתקיות** בשני צבעים שאחד מהם מייצג את הזמן הפנוי שיש לאדם והשני את הכח שיש לו, עליהם לחלק את הזמן והכח לאורך שנות חיי האדם (בדר"כ בינקות ישימו שיש הרבה זמן פנוי ואין כח, לאורך השנים זה ילך וישתווה ובזקנה שוב הרבה זמן ומעט כח).
- זמן וכח מרכיבים את היכולת של האדם, אף אחד משניהם לבד לא מספיק כדי שהאדם יהיה מסוגל לפעול אבל היכולת לא נוצרת מנוסחה של חיבור (זמן+כח=יכולת) אלא שככל שהכוח והזמן שווים ביניהם, כך היכולת גבוהה יותר. התקופה בה הכוח והזמן כמעט שווים היא גילאי 15-20, תקופה בה אין עול פרנסה ויש זמן פנוי אבל יש גם כוח (פיזי, ידע, מיומנויות וכו') הרבה יותר מבגילאים הנמוכים.
- משחק "אישיות" - מספר חניכים חובשים **כתרים** שעליהם שמות של דמויות שונות. כל אחד שואל שאלה שהתשובה עליה היא כן/לא, וממשיך ושואל כל עוד התשובות על שאלותיו הן "כן", ואז התור עובר לבא אחריו. עד שכולם מגלים את הדמות שלהם. / במקום כתרים אפשר לעשות **חידות בציורים** או **הגדרות** של שמות של דמויות.

דמויות אפשריות:

- משה רבינו - בגיל צעיר הסתכן בחייו והרג את המצרי שהכה עברי
- אסתר המלכה - בגיל 17 הומלכה והצילה את העם היהודי
- שלמה המלך - בגיל 12 מלך על ישראל, וכמעט על כל העולם
- הרב קוק - בגיל 20 היה רב ראשי
- בעל ה"שפת אמת" - התמנה לאדמו"ר מגור בגיל 21
- שרה אהרונסון - בגיל 25 התאבדה כדי לא לגלות את סודות ניל"י

הרעיון הוא שכל הדמויות הן של בני נוער שעשו מהפכים, שינו ותרמו מעצמם לכלל. לבני הנוער יש כוח מיוחד וגם הקב"ה פונה למנהיגים בעלי התכונות של הנוער. דוגמא לכך היא בירמיהו א' ו': ירמיהו מנסה להתחמק משליחותו כנביא וטוען "הנה לא ידעתי דבר כי נער אנוכי" וה' עונה לו "אל תאמר נער אנוכי כי על כל אשר אשלחך תלך" הרב אלון מסביר שהקב"ה עונה לירמיהו: אל תשתמש בתירוץ של היותך נער כי זה לא חיסרון זה יתרון, ודווקא בגלל סגולותיך כנער נבחרת לשליחות זו.

מה הכוחות והיתרונות של הנוער:

- זמן פנוי
- חושים מחודדים ואי השלמה עם עוולות
- תמימות וגישה חיובית לעולם, אנחנו עוד נשנה אותו
- אנרגיות
- פחות נתונים ללחץ חברתי ונורמות (הסיפור בגדי המלך החדשים...)
- עקשנות של מתבגרים

3. דוגמאות בחברה הישראלית

- הדמויות ממשחקי האישיות	- נוער הנרות
- הפנתרים השחורים	- דור שלום
- מח"כים לדוגמא אישית	- הנוער בהקמת המדינה
- נוער הגבעות	- הנוער הכתום

קטעים להרחבה ודין:

קטע 1

"מזאז הוא שאמר פעם – על כל פנים לא ברצינות - כי לפי דעתו ימי הנעורים הם תקופת החיים הקשה ביותר לאדם, וכי הוא חושב שאנשים זקנים הם על פי הרוב עליזים יותר ושבעי רצון יותר מאשר צעירים. לשמע הדברים האלה צחק אבי ואמר במהורהר:

"אנו הזקנים אומרים כמובן את ההיפך מזה. אולם ידיך חש משהו מן האמת שבדבר. לדעתי, ניתן למתוח בחיים קו מדויק, המפריד בין הנעורים לזקנה. הנעורים נגמרים עם הפסקת האנוכיות, והזקנה מתחילה עם הדאגה למען הזולת. כלומר: צעירים נהנים מאוד וסובלים מאוד מחייהם. כיוון שבגיל הנעורים חיים הם את חייהם רק בשביל עצמם. באותו גיל חשוב להם כל משאלת לב וכל רעיון שצץ בראשם. הצעיר רוצה לטעום מכל דבר נעים ומכל דבר בלתי נעים.

ויש שצעירים אשר משאלותיהם אינן מתגשמות ובחמתם משליכים הם את כל חייהם מנגד. זה אופייני לגיל הנעורים. אולם לרוב רובם של בני האדם מגיעה תקופה בה משתנים הדברים, ואשר בה הם חיים למען אחרים. ולא מטעמי מוסר אלא שכך הוא טבע החיים.

אצל הרוב, המשפחה היא הגורמת לכך. כשיש לאדם ילדים, חושב הוא פחות על עצמו ועל משאלותיו. יש שהאנוכיות נעלמת במשרה או בפוליטיקה, ויש שמאבדים אותה בשטח האומנות או המדע. בגיל הנעורים מחפשים את השעשועים ואילו בגיל הזקנה מחפשים את העבודה המפרנסת. אין אדם מתחתן לשם הבאת ילדים לעולם, אולם כאשר הילדים באים לעולם, משנים הם את האדם. לבסוף מכיר האדם שכל מה שעשה רק בשבילם עשה.

וזה מתקשר גם בעניין שיחותיהם הערות של הצעירים על המוות, אבל לעולם אינם נותנים דעתם עליו. ההיפך מזה הוא אצל הזקנים. צעיר מצפה לחיי נצח, משום כך הוא יכול לייחס את כל מחשבותיו ומשאלותיו את עצמו. ואילו הזקן הבחין כבר שאי שם מצפה לו הקץ וכי כל מה שרכש או עשה עצמו, ייפול בסופו של דבר אל בור ויהיה כלא היה. לכן זקוק הזקן לנצח אחר ולאמונה שלא רק בשביל התולעים עבד ואגר. לשם כך קיימים אישה וילד, עסק, משרד ומולדת, למען ידע האדם בשביל מי התענה, עמל ויגע, מדי יום ביומו.

מבחינה זו צודק ידיך, אדם מרוצה יותר לחיות בשביל אחרים, מאשר לחיות בשביל עצמו בלבד. ועם כל זאת, אין הזקנים צריכים להפוך את מעשיהם למעשי גבורה, דבר שאינו נכון. **הצעירים**

החרוצים ביותר יהיו הזקנים הטובים ביותר, ולא אלה הממלאים תפקידי סבא כבר בהיותם

עוד תלמידים בבתי ספר."

גטרוד/ה. הסה

קטע 2

"הנוער הוא הסיכוי היחיד לאושר של האנושות ומזדמן לה וחוזר ומזדמן מחדש וזאת מאבדת וחוזרת ומאבדת...
שוב מופיע וחוזר ומופיע על הבמה דור בני עשרים, להט הכיסופים אל המוחלט בליבו, בעל מסירות נפש לאידאל והריהו מוכן לשרוד שערי גן-עדן חסומים.
ואין עומד בין דור זה למיליו חובתו אלא מעשה שברצונו לעשותו.
איחודן של תקופות, בהן חלים בחיי העמים והאנושות משברים גדולים מבית ומחוץ, שמסרבות הן להיכנע לגזרה, שמתמרדות הן בחוק ההתמדה ומעיזות להציל מרץ ונוער שלא יתפורר ולהצמיח ממנו משעי הפיכה, מעשי חידוש.
מגלה אני שלשה מעשים שאדם נתבע לעשותם:
הצלת אומה ושחרורה מעול נוכרים הכפוי עליה.
חידוש בנינה של חברה נשחתת, הגשמת עקרונות צודקים יותר בחיי חברה בשורת ישועה לאנושות שנתגבשה בבני התמותה, התגבשות חדשה של יחס האדם אל המוחלט".

(פרופסור מרטין בובר)

קטע 3

"היחידים השייכים לקהילה משלימים אלו את אלו בכל אדם יש משהו מיוחד במינו, נדיר, שאינו ידוע לאחרים, לכל אחד יש משהו מיוחד לומר, צבע מיוחד להוסיף לקשת הצבעים הקהילתית. לפיכך, כאשר מצטרף האדם הבודד לקהילה, הוא מוסיף מימד חדש למודעות הקהילה. הוא תורם משהו ששום אדם אחר לא יכול היה לתרום. הוא מעצים את הקהילה, אין לו תחליף. היהדות מאז ומעולם ראתה את היחיד כאילו הוא עולם קטן. בשל אותה מיוחדות, מתכנסים בני האדם היהודים ביחד, משלימים אלו את אלו ומשיגים אחדות".
(הרב סולוביצ'יק)

"רק הילד מבקיע את כל הגבולות והמצרים, המבדילים את הסופיות מן האין סוף. רק הילד באמונתו הפשוטה ובהתפעלותו המתיזה ניצוצות יכול לקפוץ קפיצת פלא אל חיק האלוקים. " כי נער ישראל ואהבוהו". "הבן יקיר לי אפרים אם ילד שעשועים כי מדי דברי בו זכור אזכרנו עוד". ענקי התורה, גאוני ישראל, משהגיעו לתחום האמונה – נהפכו לילדים קטנים, על כל תמימותם, חינם, פשטותם, חלחלת הפחד שלהם, חוויותיהם המשולהבות, והתמכרותם להן. בכל מקום שאתה מוצא את גדלותם אתה מוצא גם את ילדותם. מה היה הסבא שלי, ר' חיים, איש בריסק? מחד גיסא, גדול המחשבה המופשטת שהכניס שינוי יסוד במיתודולוגיה ההלכית, ר' חיים הגדול. ומאידך גיסא, ילד קטן ורך, שלא יכול לכבול את רגשותיו הרוותחים, געגעויו למשהו יפה ונעלה, חלומותיו ותקוותיו. הוא, איש המשמעת הקפדנית בתחום השכל, שכבש וריסן בדפוסי היגיון חד ודייקני את כל העושר ההלכי, נשיא ללא כל הסתייגות בזרם עוז של פשטות, תמימות, רגישות, מבוכה ובהלה ילדותית וגם ביטחון שלא ישוער, אל מרחבים שלא שזפתם עין. ר' חיים הקטן! מה היה אבא מרי, ז"ל? גאון גדול וילד רך! כח הפשטה דקה מן הדקה ותמימות של תינוק התמזגו בנפשו. ניצוץ נשמתו של אדון הנביאים ואב החכמים בכל הדורות חבוי בתכונות נפשם של כל גדולי ישראל. " ותפתח ותראהו את הילד והנה נער בוכה", פעיית ילד פלחה את האוויר על שפת היאור. אבל לא רק אז בכה הילד. בכל עת שהתנפל משה לפני אלוקים, נשמעה בכיית ילד. מי יכול להתנפל לפני אביו, להשליך כל יהבו עליו – לשאת את עיניו רק אליו, ולבקש רק ממנו נוחם וישועה, אם לא הילד! בכיית ילד ליוותה את רבם של ישראל משפת הנילוס לסיני, לאוהל מועד עד הר העברים. רק הילד והנער יכולים לבכות ולהזיל דמעות. המבוגר, הזקן והגדול אינם מסוגלים להשתפכות נפשית כל מקיפה וכל חודרת כזאת. הכתר הנעלה ביותר, שבידינו לתיתו לאדם גדול, משובץ באבני חן הילדות והקטנות. אם כן אין תימה, שכתר מלוכה כזה הגישו לשמואל וקראוהו קטן".

(הרב סולובייצ'יק/ דברי הגות והשקפה)

ערכה של תנועת נוער/ הרב אלישע אבינר

"מי לא שמע את הוריו גוערים בו בנוסח: "אנא, אל תהיה ילד". משנתבגר קצת, משתנה נוסח הנזיפה: "אל תהיה נער!", ויותר מאוחר: "אתה עדיין מתלהב כמו חניך בתנועת נוער", ובהמשך: "אתה יותר מדי אידיאליסט, תפסיק לחשוב כמו מדריך בתנועה", ולבסוף: "פלוני הוא קומונר בדם, מתי הוא ישתחרר מזה?". מאוסף התגובות הנ"ל היה ניתן להסיק שפרק החיים המורכב מהשלבים "נער/חניך/מדריך/קומונר" הוא תקופה שראוי להשתחרר ממנה כמה שיותר מהר על מנת להצטרף לעולמם המפוכח של המבוגרים היוזעים לרסן את התלהבותם ואפילו להשביתה. האמנם?! האמנם תנועת נוער הוא ערך ילדותי חולף?

בפתח פרשת "חיי שרה" נאמר: "ויהיו חיי שרה מאה שנה ועשרים שנה ושבע שנים, שני חיי שרה". על החזרות על הביטוי "שנה" (בעברית מקובל לומר: "מאה עשרים ושבע שנה") דרשו חז"ל (בר"ר נח א) : בת מאה כבת עשרים, ובת עשרים כבת שבע. חיי שרה כולם שווים לטובה". ותמהו רבים על דרשה זו, האמנם מכובד להתבטא כלפי שרה אימנו בזקנותה שהיא כמו ילדה בת שבע, אין לך עלבון גדול מזה?!

התשובה (על פי מאמרי הרא"ה עמ' 230) היא שחז"ל רצו ללמדנו כלל גדול: להיות בן שבע, להיות ילד, זה דבר נשגב, והלוואי שהמבוגרים היו ממשיכים להיות ילדים. מדוע? כיון שהילד הוא תמים, הוא ישר, הוא לעיתים שובב אבל יש לו "נשמה טובה". הזקנה איננה צריכה למחוק את הילדות אלא לשמר אותה ולהגן על תמימותה מפני קשיי החיים שמצויים לרוב בעולמם של המבוגרים. חובתו של

האדם היא להיות בעל "נשמה טובה" כל ימיו. כזו היתה שרה אימנו – בת מאה כבת שבע!

וכך התבטא הראי"ה קוק: "זאת היא חובתנו, לשמור בכל עוז את תומת (=התום של) הילדות וטהרתה והעבירה לאיטה עם כל זוהרה ונקיונה אל תקופת הגדלות, באופן שהגדלות רק תעניק לה את העוז והגבורה החסרים לה - גבורת הגוף וגבורת הרוח, אבל לא תהין להרוס את היתרונות היקרים של הילדות האהובה והחביבה עדי עד" (שם).

ומכאן לתנועת הנוער. תנועת הנוער היא מסגרת חברתית תוססת המלהיבה את בני הנעורים ומנווטת אותם לאפיקים חיוביים. היא מחנכת אותם שלא לדרוך במקום, אלא לצעוד קדימה ולשאוף לחיים אידיאליסטיים. תנועת הנוער היא מלאת תמימות וערכיות. היכן מרוכזים

האידיאליסטיים הגדולים אם לא בתנועת נוער?! מי שזקוק למתנדבים, להיכן הוא פונה אם לא אל תנועת נוער?!

מהו תפקידה של הבגרות? היא איננה צריכה למחוק את ערכי תנועת הנוער אלא לבסס אותם, להוסיף להם קצת הגיון רצינות וביקורת. הבגרות איננה מחליפה את הילדות ואת הנערות אלא משלימה אותן.

לכן אל לנו, המבוגרים, לזלזל בתנועת הנוער, באידיאלים התמימים שלה, בהתלהבות הנעורים, ברצונם של החניכים להתנדב ולתרום. אדרבה, נתמוך ונסייע, נעודד ונדרבן את בנינו להיות אידיאליסטיים תמימים, מלאי מרץ ורצון לתקן את העולם וישר אותו".